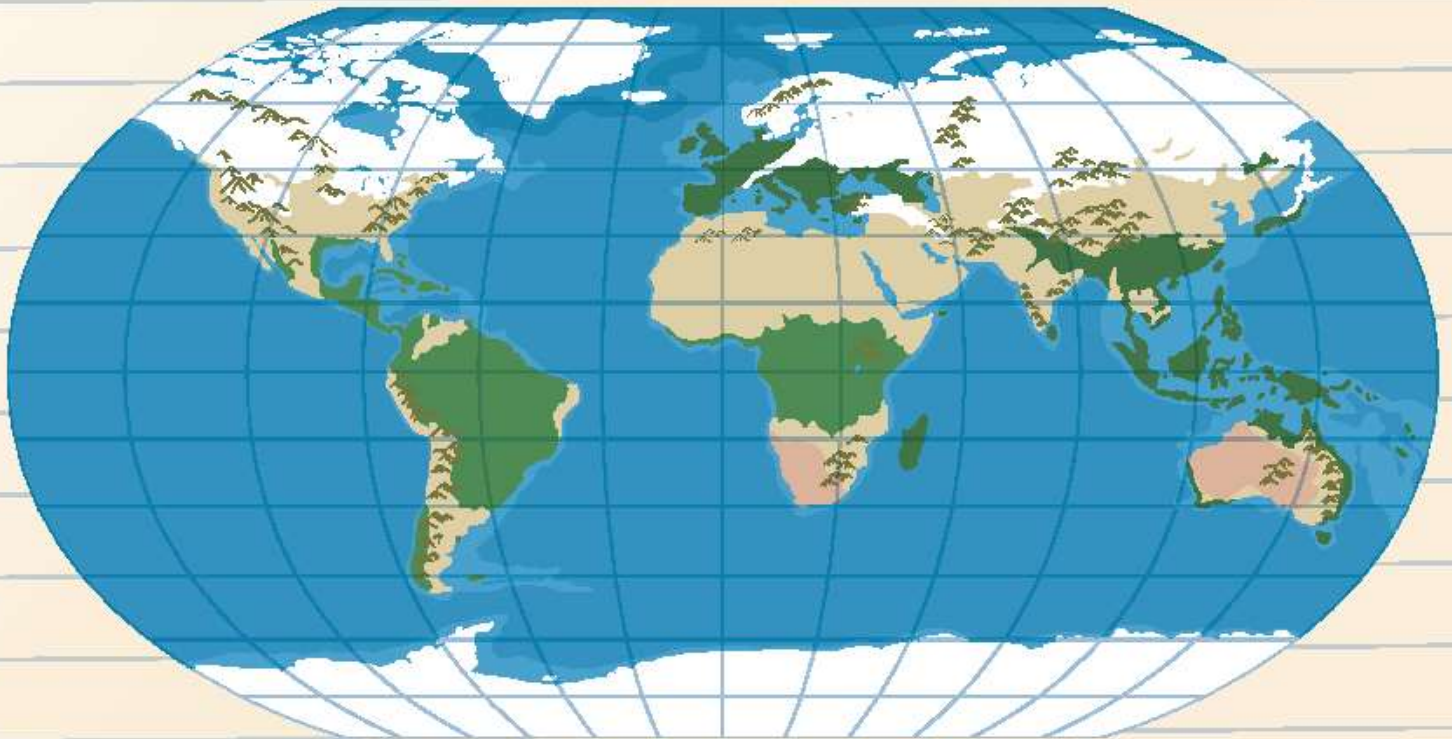

به نام خداوند بود و نبود

۴

مطالعات اجتماعی

پدید آورنده: سحر رحمت

ناظر علمی: نگیسا رحمانی

سحر تاسی

به نام آن که جان را فکرت آموخت چراغ دل به نور جان برافروخت

سپاس بی کران یگانه‌ی هستی بخش را که به انسان توانایی اندیشیدن عطا کرد، تا به یاری این دهش راه پیشرفت و ترقی را بییاید و به امید اینکه عنایات الهی شامل حال ما باشد تا با بضاعت ناچیز علمی خود در خدمت دانش آموزان و آینده سازان کشور عزیزمان باشیم.

واحد انتشارات مؤسسه علمی آموزشی علوی برای ارتقای سطح علمی دانش آموزان و دانش پژوهان با استفاده از دانش و تجربه‌ی مؤلفان، مدرسان مدارس و آموزشگاه‌های خود به تدوین و چاپ کتاب‌های کمک آموزشی اقدام کرده است.

در سری جدید کتاب‌های دبستانی مؤسسه فرهنگی آموزشی علوی تغییراتی در جهت بهبود روند آموزش صورت گرفته که امید است این اصلاحات مسیر دسترسی نو آموزان را به اهداف مورد نظر آموزشی تسریع ببخشد. همچنین مد نظر است مریبان عزیز بتوانند با استفاده از این کتاب به عنوان ابزار کمک آموزشی مفیدی، کودکان را برای ورود به دبستان آماده نمایند.

در این کتاب اطلاعات مفید آموزشی که در برگیرنده‌ی مفاهیم کتاب درسی است، به همراه پرسش‌هایی استاندارد جهت تثبیت مطالب ارائه می‌گردد.

در هر درس برای تسلط کامل دانش آموز به مبحث از سوالات عینی، ذهنی و خلاقیتی بهره برده و جدول خودارزیابی قرار داده‌ایم. در این کتاب سعی بر این بوده تا با سود جستن از گفتار بسیار شیوا و متناسب با پایه‌ی تحصیلی و با در نظر گرفتن اهداف کتاب درسی، عمق یادگیری را افزایش دهیم.

تمام رنگی بودن صفحات کتاب، رعایت الگوی استاندارد برای تعداد سطوره، اندازه‌ی قلم، تعداد صفحات، قطع کتاب، طراحی و رنگ‌بندی منحصر به فرد بر اساس الگوی روانشناسی، از ویژگی‌های بارز این مجموعه‌ی کتاب‌ها است.

مقدمه مؤلف

به نام ایزد دانا

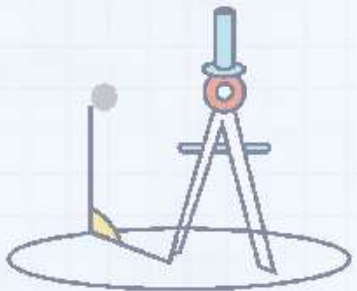
خداوند را شاکرم که توفیق جمع آوری و تدوین این کتاب را داشته‌ام. همچنین تلاش کرده‌ام که این کتاب را در راستای طرح تحول آموزش و پرورش با دقت نظر نسبت به موقعیت و دغدغه‌های دانش آموزان و اولیای ایشان تألیف نمایم. در تهیه و تنظیم این کتاب هدف‌های کتاب درسی به‌طور کامل رعایت شده است. گوناگونی سوال‌ها و فعالیت‌ها و مهارت‌ها در آن‌ها سطح اطلاع و آگاهی دانش آموزان را نسبت به جامعه و محیط پیرامون خود ارتقا بخشیده و برای پرورش مهارت‌ها و افزایش خلاقیت و توانایی ذهنی دانش آموزان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در این کتاب سعی شده:

۱. درس‌نامه‌ها مختصر و مفید باشند.
  ۲. علاوه بر وجود تمرین‌ها و مثال‌های جامع و مناسبه مطالب اضافی و خسته‌کننده پرهیز شود.
  ۳. ارزشیابی‌های پیشنهادی با توجه به استانداردهای مورد نظر مراجع آموزش و پرورش کشور و ارزیابی‌کننده واقعی در این راستا باشند.
- ضمن قدردانی از کلیه‌ی کسانی که مرا در این امر یاری نموده‌اند امیدوارم این کتاب بتواند راه یادگیری و شناخت را برای دانش آموزان عزیز هموار سازد.

به امید آن که درس مطالعات اجتماعی برای تمام دانش آموزان ایران زمین شادی آور و لذت‌بخش باشد

فهرست

۶۵	سفری به تخت جمشید (۳)	درس ۱۳
۶۹	سفری به شهر باستانی گرمانشاه	درس ۱۴
۷۷	کوه‌ها و دشت‌های زیبا	درس ۱۵
۸۴	آب و هوا	درس ۱۶
۸۸	نواحی آب و هوایی ایران	درس ۱۷
۹۵	پوشش گیاهی و زندگی جانوری در ایران	درس ۱۸
۱۰۰	از محیط‌زیست مراقبت کنیم	درس ۱۹
۱۰۵	نشانه‌های ملی ما	درس ۲۰
۱۱۰	تقویم	درس ۲۱
۱۱۳	روزهای مهم	درس ۲۲

۷	همسایه‌ی ما	درس ۱
۱۱	این‌جا محله‌ی ما است	درس ۲
۱۵	خرید و فروش در محله	درس ۳
۱۹	نقشه‌ی محله‌ی ما	درس ۴
۲۳	زندگی در شهر و روستا	درس ۵
۲۹	جبهت‌های جغرافیایی	درس ۶
۳۴	جغرافیا دانان چگونه محیط‌های زندگی را مطالعه می‌کنند؟	درس ۷
۳۷	نخستین روستاها چگونه به‌وجود آمده‌اند؟	درس ۸
۴۲	نخستین شهرها چگونه به‌وجود آمدند؟	درس ۹
۴۹	مورخان چگونه گذشته را مطالعه می‌کنند؟	درس ۱۰
۵۴	سفری به شهر باستانی همدان	درس ۱۱
۵۹	سفری به تخت جمشید (۱)	درس ۱۲

درس اول

«همسایه‌ی ما»

آموختنی‌ها

۱ آشنایی با محله

۲ وظایف و حقوق همسایه‌ها نسبت به یکدیگر

۳ مسئولیت‌های ما نسبت به محله

۴ اهمیت و ضرورت وجود مقرارت در محله

بخوان و بیاموز

تا حالا شده به محله‌ی خودتان دقت کنید؟ چه مغازه‌هایی و چه خانه‌هایی در آن جا قرار دارد؟ همه‌ی ما چه در آپارتمان و چه در خانه‌ی حیاطدار در کنار همسایگان خود به صورت گروهی زندگی می‌کنیم. بنابراین:

به قسمتی از یک شهر یا روستا که در آن گروهی از مردم در همسایگی هم زندگی می‌کنند، **محله** گفته می‌شود.

نام محله‌ی شما چیست؟

شما همسایگان خود را می‌شناسید؟ از حال آن‌ها با خبر هستید؟ خیلی خوب است که از حال همسایگان با خبر باشیم تا در صورت نیاز بتوانیم با آن‌ها همکاری کنیم.

چه مواردی از همکاری بین همسایگان خود را می‌شناسید؟ برای هر تصویر اسمی انتخاب کنید و بنویسید.

شما چه مقرراتی را در محله یا مجتمع مسکونی خود رعایت می‌کنید؟

تا حالا شده صدای بلند همسایگان، مزاحم استراحت خانواده‌ی شما شده باشد؟

تا حالا کاری انجام داده‌اید که باعث آزار همسایه‌ی خود شوید؟

رفتار و برخورد درست با همسایگان بسیار اهمیت دارد و باید همیشه فکر کنیم که ممکن است در همسایگی ما شخصی بیمار یا شخصی نیاز به محیط آرام داشته باشد.

از این رو پیامبر گرلمی (ص) فرموده‌اند:

اگر می‌خواهید خدا و پیامبر، شما را دوست داشته باشند، امانت‌دار و راستگو باشید و با همسایگان خود به نیکی رفتار کنید.

برای رعایت حال همسایگان خود این مقررات را رعایت نماییم:

★ در محله، راهروها و راه‌پله یا آسانسور محل سکونت، نظافت را رعایت کنیم.

★ هنگام خداحافظی با مهمان‌ها با صدای بلند، صحبت نکنیم.

★ زباله‌ها را در جای مخصوص بگذاریم تا محیط زندگی خودمان و همسایه‌ها آلوده نشود.

★ در کوچه و خیابان ترقه‌بازی نکنیم، زیرا علاوه بر خطرناک بودن موجب آزار همسایگان و آسیب به عابران می‌شود.

★ اتومبیل خود را جلوی درب پارکینگ همسایه‌ها پارک نکنیم.

★ صدای لوازم صوتی مانند رادیو و تلویزیون و ... را بلند نکنیم.

شما چه قوانین دیگری را پیشنهاد می‌کنید؟

تمرین

۱ موارد مرتبط را به یکدیگر وصل کنید.

- موقع خداحافظی با مهمان‌ها
- محل زندگی همسایه‌ها آلوده نشود.
- زباله‌ها را در محل مخصوص بگذاریم تا
- از موارد همدلی و همکاری است.
- عیادت از همسایه‌ی بیمار
- با صدای بلند صحبت نکنیم.

۲ درستی و نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

الف: توپ‌بازی در شب جزء مقررات محله نیست.

ب: همسایگان می‌توانند ماشین خود را در جلوی درب پارکینگ پارک کنند.

پ: در خانه صدای رادیو و تلویزیون را بلند نکنیم.

۳ جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

سکوت، نیکی، مقررات، بدی، نظافت، سروصدا، آلودگی

الف: در زمان استراحت ..... نکنیم.

ب: پیامبر (ص) می‌فرماید: با همسایگان خود به ..... رفتار کنید.

پ: در راه‌پله‌ها و آسانسور ..... را رعایت کنیم.

ت: برای زندگی در محله یا مجتمع مسکونی نیز ..... وجود دارد.

۴ با انتخاب گزینه‌ی مناسب به پرسش‌های داده شده پاسخ دهید.

الف: وقتی همسایه‌ای بیمار داریم، .....

۱) در کوچه ترقه‌بازی نکنیم. ۲) به عبادت او برویم. ۳) صدای تلویزیون را زیاد نکنیم. ۴) همه‌ی موارد

ب: چند مورد از موارد زیر جزء قوانین محله است؟

- به موقع به مدرسه برویم.

- شب به موقع بخوابیم.

- نظافت را رعایت کنیم.

- در شب با صدای بلند در راهرو صحبت نکنیم.

۱) یک

۲) دو

۳) سه

۴) چهار

۵ محله را تعریف کنید؟

.....
 .....

۶ چند مورد از موارد همکاری و همدلی بین اعضای محله را بنویسید.

.....
 .....

خودارزیابی

خیلی خوب   خوب   قابل قبول   نیاز به تلاش

☐	☐	☐	☐	مفهوم محله را به خوبی درک کردم.
☐	☐	☐	☐	قوانین محله را می‌دانم و رعایت می‌کنم.
☐	☐	☐	☐	موارد همدلی و همکاری در محله را می‌دانم.
☐	☐	☐	☐	طبق سخن پیامبر (ص) با همسایگان خود با نیکی رفتار می‌کنم.

فعالیت عملکردی

۱ به کمک بزرگ‌ترها تحقیق کنید چه مشکلاتی در محله شما وجود دارد؟ برای رفع این مشکلات راه‌کار ارائه دهید.

مشکل:

.....

راه‌کار:

.....

مشکل:

.....

راه‌کار:

.....

۲ اگر در آپارتمان یا در خانه‌ی حیاط‌دار زندگی می‌کنید. لیستی تهیه کرده و اسامی حداقل ۵ نفر از همسایگان خود را بنویسید.

درس دوم

آموختنی‌ها

«این‌جا محله‌ی ماست»

- ۱ آشنایی با قسمت‌های مختلف و مراکز فرهنگی و تفریحی محله
- ۲ آشنایی با فعالیت‌های مسجد
- ۳ وظایف ما در حفظ و نگهداری بوستان
- ۴ بررسی تغییرات در محله

بخوان و بیاموز

تا به حال به محله‌ی خود دقت کرده‌اید؟ چه مرکز فرهنگی و تفریحی در محله‌ی شما وجود دارد؟ در محله‌ی شما چه تعداد مغازه، فضای سبز، بوستان، بانک، مسجد و کتابخانه وجود دارد؟

مسجد محله‌ی ما

★ مسجد یکی از مکان‌هایی است که مردم علاوه بر عبادت خدا، می‌توانند با یکدیگر آشنا شوند، از حال هم باخبر گردند و برای حل مشکلات محله راه‌حلی بیابند. در مسجد مراسم و اعیاد مذهبی، مانند نیمه‌ی شعبان و عزاداری‌ها مانند تاسوعا و عاشورا برگزار می‌شود.

همان‌طور که می‌دانید خواندن نماز به صورت جماعت، ثواب بیشتری نسبت به خواندن نماز به صورت فردی دارد. مردم در مسجد، پشت سر امام جماعت در صف‌های منظم رو به قبله می‌ایستند و امام جلوتر از همه در محلی به نام محراب می‌ایستد و همگی نماز را بر پا می‌کنند.

بوستان محله‌ی ما

★ نام بوستان محله‌ی شما چیست؟ بیشتر مردم برای استراحت، تفریح و ورزش به بوستان می‌روند. چقدر زیبایی و پاکیزگی

بوستان محله برای شما اهمیت دارد؟ پس باید در حفظ پاکیزگی بوستان کوشا باشیم. به وسایل بازی و ورزشی آسیب نزنیم، چمن‌ها را لگد نکنیم و گل‌ها را نچینیم. زیاده‌ها را در سطل‌های مخصوص بریزیم تا از فضای سبز زیبا و تمیز لذت ببریم.

